

КРИВИЧНО ДЕЛО РАЗБОЈНИШТВА - КРИВИЧНОПРАВНИ И УПОРЕДНИ АСПЕКТ

РЕЗИМЕ: Кривично дело разбојништва познато је од најранијих времена и инкриминисано у законодавству свих земаља света. Припада имовинском криминалитету и по свим битним аспектима једно је од кривичних дела које доминира у овој области, не само по броју кривичних дела, већ и броју извршилаца, испољеном насиљу и друштвеној опасности. У овом раду анализирани су кривичноправни аспект овог кривичног дела, упоредна решења и разлике између разбојништва и разбојничке крађе.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: имовински криминалитет, разбојништво, разбојничка крађа, разбојник, принуда, сила, претња

УВОД

Имовински криминалитет је, статистички гледано, један од најзаступљенијих у укупном криминалитету у свакој држави. У овај вид криминалитета спада и кривично дело разбојништва и углавном је на првом месту када се ради о заштити личних и имовинских вредности. Оно представља кривично дело које је присутно код свих држава још од најстаријих времена.

У теорији постоје два супротна схватања којој врсти кривичних дела припада разбојништво. Према првом схватању, које је прихваћено код већег броја савремених држава, разбојништво је кривично дело против имовине због тога што има за објекат заштите имовину и што учинилац као радњу извршења кривичног дела разбојништва има намеру прибављања за себе или другог противправну имовинску корист. Друго схватање јесте да разбојништво припада насилничком криминалитету, због тога што се радња извршења предузима на специфичан начин, употребом силе или претње којом се угрожава живот другог лица па се самим тим врши насиље, те се тако разбојништво сврстава и у насилнички криминалитет.

Кривично дело разбојништва предвиђено је у двадесет првој глави, у групи кривичних дела против имовине, у члану 206. Кривичног законика, док је најтежи облик овог дела – убиство при извршењу кривичног дела разбојништва и разбојничке крађе – предвиђен у глави тринаест, у групи кривичних дела против живота и тела, у члану 114. као облик тешког убиства.

У овом раду дат је кривичноправни аспект кривичног дела разбојништва, објашњена је разлика између разбојништва и разбојничке крађе, и на крају, дат је упоредни преглед кривичних дела разбојништва и разбојничке крађе у бившим југословенским републикама и кривичног дела разбојништва у још неким државама света.

1. КРИВИЧНО ДЕЛО РАЗБОЈНИШТВА – ЗАКОНСКИ АСПЕКТИ

Разбојништво је као кривично дело предвиђено у групи кривичних дела против имовине, у двадесет првој глави Кривичног законика Републике Србије из 2005. у члану 206.¹

1.1. Основни облик дела

Као што се из законског текста види, **основни облик** кривичног дела разбојништва састоји се у одузимању туђе покретне ствари у намери да се њеним присвајањем прибави за себе или другог противправна имовинска корист употребом силе или претњом да ће се непосредно напасти на живот или тело.² Објекат заштите је имовина, а објекат напада је туђа покретна ствар.

Радња извршења овог кривичног дела сматра се одузимање туђе покретне ствари употребом силе или претње. Сила мора бити управљена против неког лица, пре свега, власника ствари, али може и према другом лицу. Претња је квалификована тј. прети се непосредно нападом на живот или тело. Уколико се прети да ће се касније напасти на живот или тело, или се прети неким другим злом, неће постојати радња извршења кривичног дела разбојништва.³

¹ Кривични законик Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 85/05.

² Ђурђић, В. Јовашевић, Д. (2010). Кривично право – посебни део, друго измењено и допуњено издање, Београд: НОМОС, стр. 104.

³ Јовашевић Д.: Кривично дело разбојничке крађе и разбојништва у теорији, пракси и упоредном законодавству, Безбедност -2/2002, Београд 2002. год, стр. 252.

Кривично дело разбојништво је сложено кривично дело и састоји се из два кривична дела. То су крађа и принуда. Принуда је други елемент кривичног дела разбојништва. Она заправо представља начин и средство предузимања радње - одузимање туђе покретне ствари. Управо овај елемент одсликава правну природу овог кривичног дела према коме је оно и дефинисано као насилничко имовинско кривично дело.⁴ Принуда се јавља у два облика - употребом силе или претње да ће се непосредно напасти на живот или тело.

У смислу члана 112. став 12. КЗ, као сила се сматра примена хипнозе или омамљујућих средстава са циљем да се неко, против своје воље, доведе у несвесно стање или да се онеспособи за отпор. Сила, као обележје кривичног дела разбојништва, треба да буде јачег интензитета, а то ће се десити онда када она, објективно посматрано, буде довољно јака да спречи сваки отпор лица код кога се налази ствар која се жели одузети, или према лицу које спречава њено одузимање.⁵

Под силом се подразумева и употреба снаге, која може бити физичка или механичка. Према интензитету, сила може бити неодољива (физичка), или компулзивна (психичка). Неодољива сила у потпуности физички савлађује неко лице, док компулзивна сила, у извесном смислу, више подразумева психичку присилу.

Претња представља други облик испољавања принуде и треба да је усмерена на спречавање слободе акције, слободе одлучивања и кретања. Истовремено, мора бити таква да је онај према коме је упућена озбиљно схвати, а опасност која се ставља у изглед претњом мора бити истовремена и непосредна. Озбиљност претње код кривичног дела разбојништва оцењује се према томе да ли је објективно могла да створи утисак да ће бити реализована, при чему нема значаја да ли је извршилац стварно намеравао да претњу оствари. Претња треба да буде таква да је нападнути озбиљно схвати, а без значаја да ли је учинилац претњу био у могућности да оствари.⁶

Из наведеног закључујемо да принуда претходи извршењу крађе. Она је заправо средство за одузимање ствари и из тог разлога између крађе и принуде мора постојати међусобна повезаност. Између принуде и крађе не може да постоји временски размак у дужем трајању. Принуда се предузима непосредно или за време одузимања ствари. Овде се, заправо, ради о две фазе једног континуираног деловања извршиоца у којем прва фаза принуде тек треба да омогући извршење друге фазе тј. крађе.⁷ Управо ове чињенице морају бити обухваћене умишљајем учиниоца. Учиниоца треба да је свестан да принуду употребљава да би управо помоћу ње одузео покретну ствар од другог и тиме извршио кривично дело.

⁴ Јовашевић, Д.: Кривично право-посебни део, оп. цит. стр. 254.

⁵ Симић, И.: Кривични законик-практична примена, Службени гласник, Београд 2007, стр.256.

⁶ Симић, И.: Кривични законик-практична примена, ибид. стр.256.

⁷ Стојановић, З.: Коментар кривичног законика, Службени гласник, Београд, 2007. год., стр. 507.

Код покушаја овог кривичног дела довољно је да је учинилац започео са применом силе или претње уколико је његов умишљај био управљен на одузимање ствари. За постојање кривичног дела разбојништва неопходан је умишљај који обухвата свест да се употребом принуде одузима туђа покретна ствар. Као и код кривичног дела крађе мора бити остварено као субјективно обележје и намера да се присвајањем туђе покретне ствари прибави противправна имовинска корист.⁸

1.2. Тежи облици дела

Ово кривично дела има два тежа облика.

Први тежи облик дела постоји у следећим случајевима:

- 1) Ако је дело учињено од стране групе. Групу чине најмање три лица која су повезана ради трајног или повремениог вршења кривичних дела. Чланови групе не морају да имају прецизно дефинисане улоге нити континуитет чланства и развијену структуру.
- 2) Ако је при предузимању радње извршења, другом лицу са умишљајем нанета тешка телесна повреда у било ком облику. Ова тежа последица мора бити у узрочно-последичној вези са предузетом радњом употребе силе.
- 3) Ако вредност украдених ствари прелази износ од 1.500.000 динара.

Други тежи облик постоји ако је разбојништво извршила организована криминална група. Таква група подразумева три или више лица, постоји одређено време и делује споразумно, у циљу вршења једног или више кривичних дела ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи. Прописана казна затвора у овим случајевима је од четири године или тежа казна.

Ако је друго лице лишено живота са умишљајем при извршењу разбојништва, тада постоји **тешко убиство из члана 114. став 4. КЗ РС**.

Лакши облик кривичног дела разбојништва постојаће ако вредност одузетих украдених ствари не прелази износ од 15.000 динара, при чему је и учинилац са умишљајем ишао за тим да прибави ствар мале вредности. Покушај кривичног дела је кажњив према изричитој законској одредби.

Разбојништво је сложено кривично дело код кога се налазе елементи кривичног дела крађе и кривичног дела принуде, као и код разбојничке крађе. Разлика је, међутим, у томе што код разбојништва на првом месту долази примена принуде, а тек онда извршење саме крађе.

⁸ Стојановић, З.: Коментар кривичног законика, ибид. стр.507.

Премда се разбојништво врши управо у намери прибављања противправне имовинске користи за себе или другог, што указује да оно садржи и елементе крађе, то ипак није посебан, а ни тежи облик крађе, већ је самостално кривично дело са посебним обележјима бића кривичног дела⁹. Пошто поседује елемент насиља, разбојништво се убраја и у насилнички криминлитет.

2. СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ РАЗБОЈНИШТВА И РАЗБОЈНИЧКЕ КРАЂЕ

Разбојништво из члана 206. КЗ РС и разбојничка крађа из члана 205. КЗ РС спадају у имовинска кривична дела са елементима насиља. Друштвена опасност ових кривичних дела није у вредности одузете или отете ствари, већ у понашању извршиоца дела који користи принуду, претњу или напад на живот и тело у намери да одузме ствар или задржи одузето.

Разбојничка крађа постоји када је учинилац дела затечен на делу крађе, па у намери да задржи украдену ствар употреби силу против неког лица или претњу да ће непосредно напасти на живот и тело¹⁰. Разбојничка крађа је, као и разбојништво, сложено кривично дело које се састоји од крађе и принуде. Крађа – као одузимање туђе покретне ствари у намери да се њеним присвајањем прибави себи или другом противправна имовинска корист, и принуда – као употреба силе или претње.¹¹

Сила и претња се употребљавају у намери да се украдена ствар задржи, што значи да разбојничка крађа постоји у оном случају када извршилац није успео да задржи украдену ствар.¹² И управо се у овоме налази најзначајнија разлика између кривичног дела разбојништва и разбојничке крађе. Те разлике се огледају у времену и месту предузимања силе или претње и у циљу предузимања силе и претње.

Код разбојништва принуду учинилац испољава пре одузимања туђе ствари (крађа) или за време крађе, са циљем савлађивања пруженог или очекиваног отпора, док се код разбојничке крађе принуда испољава после извршене крађе, с циљем да се украдена ствар задржи¹³.

Што се тиче сличности између кривичног дела разбојништва и разбојничке крађе, она се огледа у обележјима три тежа квалификована облика ових дела која су одређена на идентичан начин. За ова три облика закон прописује строже казне.

⁹ Јовашевић, Д.: Лексикон кривичног права, Службени лист, Београд, 2006. год, стр.562.

¹⁰ Митровић, Г.: Кривично право, посебни део, ВШУП, Београд, 1999, стр.297.

¹¹ Митровић, Г.: Кривично право, посебни део, стр. 298.

¹² Стојановић, З.: Коментар кривичног законика, оп. цит, стр.504.

¹³ Бошковић, Мићо.; Скакавац, З.: Основи криминалистике, Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад, 2010, стр.276.

Први тежи облик разбојничке крађе постоји када вредност украдених ствари прелази износ од 1.500.000 динара. За ово дело прописана је казна затвора у трајању од две до двадесет година. Други тежи облик овог кривичног дела постоји када ја примена силе или претње у намери задржавања украдене ствари учињена од стране више лица, а то су, према досадашњем ставу судске праксе код других кривичних дела, најмање два лица. У односу на раније решење ова квалификаторна околност је знатно проширена (захтевало се да је дело учињено у саставу групе или банде)¹⁴. Трећи тежи облик разбојничке крађе постоји ако је, као и код разбојништва, при предузимању радње извршења кривичног дела разбојничке крађе, неком лицу са умишљајем нанета тешка телесна повреда. У обзир долазе сви облици тешке телесне повреде: обичне тешке телесне повреде, особито тешке телесне повреде, тешке телесне повреде квалификоване смрћу. У односу на нанету телесну повреду учинилац мора да поступа са умишљајем.¹⁵ Из овога можемо закључити да између ова два дела постоје сличности које се огледају у томе да се ради о сложеним кривичним делима, будући да се радња извршења састоји од принуде и крађе. Због тога се и методика откривања, доказивања и разјашњавања ових кривичних дела изучава јединствено.

3. КРИВИЧНО ДЕЛО РАЗБОЈНИШТВА У УПОРЕДНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

Разбојништво је у нашем, али и у страним кривичноправним системима, сврстано у групу кривичних дела против имовине. Њихов заштитини објекат је имовина која се одређује као имовинско право које припада неком физичком или правном лицу. Својствено делу разбојништва, као што стоји у закону, јесте прибављање противправне имовинске користи себи или другоме, што указује да објекти овог дела имају материјалну вредност. То значи да се њиховим присвајањем или одузимањем остварује нека врста користи, попут коришћења, продаје или изнајмљивања другоме уз надокнаду.

Међутим, иако по дефиницији спадају у кривична дела против имовине, правна конструкција разбојништва приближава ово дело и групи кривичних дела против живота и тела¹⁶, али оно што их разликује од других кривичних дела матичне групе јесте управо њихова специфична природа, односно сложеност. Сложеност овог кривичног дела је у томе што оно поред имовине као заштитног објекта, садржи и елементе насиља, односно принуду.

¹⁴ Стојановић, З.: Коментар кривичног законика, оп. цит. стр.505.

¹⁵ Митровић, Г.: Кривично право, посебни део, оп.цит. стр.303.

¹⁶ Митровић, Г.: Кривично право, посебни део, ибид. стр. 303.

Што се упоредног страног законодавства тиче, разлике постоје по питању принуде као другог кривичног дела које улази у састав разбојништва, док у употреби силе нема значајних разлика. Принуда се увек испољава претњом која се састоји у употреби силе на живот и тело. Овакава претња дефинисана је у кривичним законодавствима већег броја држава света, као и у нашем законодавству.

У неким земљама (нпр. САД) нема посебне поделе на разбојништво и разбојничку крађу, иако постоји дистинкција на саму крађу. Термин *robbery* обухвата и једно и друго кривично дело (и разбојништво и разбојничку крађу). Заједничка одредница је употреба силе или претње приликом покушаја крађе или непосредно пошто је крађа учињена или покушана.¹⁷ У француском праву разбојништво као и разбојничка крађа дефинисани су као облик крађе. Основ разликовања су последице које су проузроковане употребом силе. Чак и основни облик крађе не мора прећи у разбојништво или разбојничку крађу (како их ми дефинишемо), иако је сила употребљена (пре, за време или по извршењу дела), уколико није наступила неспособност за рад у одређеном периоду по извршеном делу.¹⁸

Сви ови закони имају квалификоване случајеве разбојништва, а то подразумева и оштрије кажњавање. Заједничке квалификоване околности су: неком лицу је са умишљајем нанесена тешка телесна повреда, смрт лица, вршење овог дела обавља се у саставу групе или банде, за извршење дела употребљено је некакво оружје или оруђе.

Уопштено гледано, наше законодавство не одступа од основних конструкција овог кривичног дела, с тим што не постоји оружано разбојништво као посебан облик тешког разбојништва, односно ношење или употреба оружја као квалификована околност овог кривичног дела. Ипак, узимајући у обзир околност пораста овог кривичног дела уз употребу оружја, требало би да се и наше законодавство наведе на предвиђање још једног облика тешког разбојништва по узору на нека светска.

У даљем делу овог рада даје се упоредни преглед кривичних дела разбојништва и разбојничке крађе у бившим југословенским републикама, као и, илустрације ради, преглед кривичног дела разбојништва у појединим земљама света.

Казенски законик *Републике Словеније*¹⁹ кривично дело *разбојништва* предвидео је у члану 206. Кривично дело има основни и два тежа облика. Основни облик кривичног дела чини лице које одузима туђу покретну ствар у намери њеног противправног присвајања и то употребом силе или какве претње, или је запретило непосредним нападом на живот или тело. Ако су

¹⁷ Кнежевић Б., Јовановић С.: Разбојништво и разбојничка крађа, Темида, Београд 2003.год., стр.18.

¹⁸ Јовановић, С.; Лукић, М.: Упоредни аспекти разбојништва и разбојничке крађе, Ревивија за криминологију и кривично право, бр. 1/03, Београд, 2003, стр.199-210.

¹⁹ Урадни лист Републике Словеније, број 55/2008.

се две или више особа удружиле ради извршења разбојништва и ако је при извршењу разбојништва украдена ствар велике вредности, постојаће тежи облик овог кривичног дела (став 2). Најтежи облик кривичног дела постојаће у случају ако је ради извршења кривичног дела разбојништва из става 1. и 2. формирано злочиначко удружење.

Кривично дело *разбојничке крађе* предвиђено је у члану 207. Основни облик кривичног дела разбојничке крађе чини лице које је затечено у крађи, а да би украдену ствар задржало, употребљава силу или претњу да ће непосредно напасти на живот или тело. Тежи облик постојаће ако је украдена ствар велике вредности и учинилац је ишао за тим да украде ствар велике вредности.

Казнени закон *Републике Хрватске*²⁰ предвидео је кривично дело *разбојништва* у члану 218. Кривично дело *разбојништва* из основног облика чини лице које употребом силе против неке особе, или претњом да ће директно напасти њен живот или тело, одузме туђу покретну ствар с циљем да је противправно присвоји. Тежи облик постоји ако је разбојништво почињено од стране групе или злочиначке организације, или ако је употребљено какво оруђе или опасно оруђе.

Кривично дело *разбојничке крађе* предвиђено је у члану 219. Кривично дело чини лице које је затечено у извршењу кривичног дела крађе, па с циљем да украдену ствар задржи, употреби силу против неке особе или претњу да ће директно напасти на њен живот или тело. Тежи облик кривичног дела из става 2. постоји ако је разбојничка крађа извршена од стране групе или је употребљено какво оруђе или опасно оруђе.

У Кривичном закону *Републике Црне Горе*,²¹ кривично дело *разбојништва* предвиђено је у члану 242. Поред основног облика из става 1, предвиђена су и три тежа облика, најтежи облик и један лакши облик кривичног дела. Кривично дело разбојништва у основном облику чини лице које употребом силе против неког лица, или претњом да ће непосредно напасти на живот или тело, одузме туђу покретну ствар у намери да њеним присвајањем себи или другом прибави противправну имовинску корист. Први тежи облик кривичног дела постоји ако вредност одузетих ствари прелази износ од три хиљаде евра (став 2). Још тежи облик постоји ако вредност одузете ствари прелази износ од тридесет хиљада евра (став 3). Трећи тежи облик предвиђен је у ставу 4, и постоји ако је дело из става 1. до 3. наведеног члана учињено од стране више лица или је неком лицу са умишљајем нанесена тешка телесна повреда. Најтежи облик разбојништва предвиђен је у ставу 5. и постоји ако је неко лице са умишљајем лишено живота. У ставу 6. предвиђен је лакши облик кривичног дела који постоји ако вредност украдених ствари из става 1. овог члана не прелази износ од сто

²⁰ Народне новине Републике Хрватске, бр. 110/97.

²¹ Службени лист Републике Црне Горе, бр. 70/03.

педесет евра, а учинилац је ишао за тим да прибави малу имовинску корист. Покушај извршења кривичног дела је кажњив (став 7).

Кривично дело *разбојничке крађе* предвиђено је у члану 241. Кривично дело из основног облика чини лице које је затечено на делу крађе и, у намери да украдену ствар задржи, употреби силу против неког лица или претњу да ће непосредно напасти на живот или тело тог лица. Тежи облици су исти као и код кривичног дела разбојништва. Први тежи облик кривичног дела постоји ако вредност одузетих ствари прелази износ од три хиљаде евра (став 2). Још тежи облик постоји ако вредност одузете ствари прелази износ од тридесет хиљада евра (став 3). Трећи тежи облик предвиђен је у ставу 4. и постоји ако је дело из става 1. до 3. наведеног члана учињено од стране више лица или је неком лицу са умишљајем нанесена тешка телесна повреда. Најтежи облик разбојничке крађе предвиђен је у ставу 5. и постоји ако је неко лице са умишљајем лишено живота. У ставу 6. предвиђен је лакши облик кривичног дела који постоји ако вредност украдених ствари из става 1. овог члана не прелази износ од сто педесет евра, а учинилац је ишао за тим да прибави малу имовинску корист. Покушај извршења кривичног дела разбојничке крађе је такође кажњив (став 7).

У Кривичном закону *Федерације Босне и Херцеговине*²² кривично дело *разбојништва* предвиђено је у члану 289. Основни облик кривичног дела чини лице које употребом силе против неке особе, или претњом да ће непосредно напасти на њен живот или тело, одузме туђу покретну ствар с циљем да њеним присвајањем себи или другом прибави противправну имовинску корист или да је противправно присвоји. Тежи облик кривичног дела из става 2. постоји ако је кривичним делом из основног облика нека особа са умишљајем тешко телесно повређена, или је то кривично дело учињено у саставу групе људи, или је при томе употребљено оружје или опасно оруђе. Најтежи облик кривичног дела (став 3) постоји ако је при извршењу дела нека особа с умишљајем усмрћена.

Кривично дело *разбојничке крађе* предвиђено је у члану 288. Кривично дело чини лице које је затечено у крађи, па с циљем да украдену ствар задржи, употреби силу против неке особе или претњу да ће непосредно напасти на живот или тело те особе (основни облик). Тежи облик постоји ако је кривичним делом из основног облика нека особа с умишљајем тешко телесно повређена, или је дело учињено у саставу групе, или ако је употребљено оружје или опасно оруђе (став 2). Најтежи облик из става 3. постојаће у случају ако је нека особа с умишљајем лишена живота.

Кривични закон *Републике Српске*²³ предвидео је кривично дело *разбојништва* у члану 233. У основном облику кривично дело разбојништва чини лице које употребом силе против неког лица или претњом да ће

²² Службене новине Федерације БИХ, бр. 3/03.

²³ Службени гласник Републике Српске, бр. 49/03.

непосредно напасти на живот или тело одузме туђу покретну ствар у намери да њеним присвајањем прибави себи или другом противправну имовинску корист (став 1). Тежи облик из става 2. постоји ако је при извршењу дела из основног облика неком лицу умишљајно нанесена тешка телесна повреда, или је дело учињено од стране више лица, или је употребљено какво оружје или опасно средство, или ако вредност одузетих ствари прелази износ од 50.000 КМ. Најтежи облик постојаће ако је при извршењу кривичног дела из основног облика неко лице умишљајно лишено живота (став 3).

Кривично дело *разбојничке крађе* предвиђено је у члану 234. наведеног закона. У основном облику дело чини лице које је на делу крађе затечено па, у намери да украдену ствар задржи, употреби силу против неког лица или претњу да ће непосредно напасти на његов живот или тело (став 1). Тежи облик (став 2) постоји ако је при извршењу дела из основног облика неком лицу умишљајно нанесена тешка телесна повреда, или је дело учињено од стране више лица, или је употребљено какво оружје или опасно средство, или ако вредност украдених ствари прелази износ од 50.000 КМ. Ако је при извршењу кривичног дела из основног облика неко лице умишљајно лишено живота, постојаће најтежи облик кривичног дела (став 3).

Кривичен законик *Републике Македоније*²⁴ такође предвиђа кривична дела разбојништва и разбојничке крађе. Кривично дело *разбојништва* предвиђено је у члану 237. Ово кривично дело састоји се у употреби силе или озбиљне претње да ће се непосредно напасти на живот или тело другог лица у циљу одузимања туђе покретне ствари са намером прибављања противправне имовинске користи. Тежи облици овог кривичног дела постоје ако је предмет разбојништва ствар велике вредности, ако је неком лицу са умишљајем нанесена тешка телесна повреда, или је дело учињено у саставу групе или банде, или уз употребу оружја или опасног оруђа. Најтежи облик кривичног дела постоји ако је неко лице при извршењу разбојништва са умишљајем лишено живота.

У члану 238. наведеног законика предвиђено је и кривично дело *разбојничке крађе*. Основни облик кривичног дела чини лице које је затечено у вршењу кривичног дела крађе, па у намери да задржи украдену ствар употреби силу према неком лицу или претњу да ће непосредно напасти на његов живот или тело. Тежи облици дела постојаће ако је задржана ствар велике размере (вредности), ако је неком лицу с умишљајем нанета тешка телесна повреда, или је дело извршено у саставу групе или банде, или уз употребу оружја или опасног оруђа. Ако је при извршењу овог дела неко лице са умишљајем лишено живота, постојаће најтежи облик дела.

²⁴ Службен весник на Република Македонија, бр. 27/1996.

Кривични законик *Савезне Републике Немачке*²⁵ предвидео је кривично дело *разбојништва* у члану 249. Кривично дело се састоји у одузимању туђе покретне ствари у намери њеног присвајања употребом силе или претњом непосредном опасношћу. Предвиђено је блаже кажњавање за лакше случајеве разбојништва. Тешко разбојништво предвиђено је у члану 250. Кривично дело постоји ако је извршено од стране лица које је при себи носило ватрено оружје, друго оружје или средство, или оруђе ради спречавања или одбијања отпора, или ако је неко лице доведено у опасност по живот или опасност од задобијања тешке телесне повреде, или ако је дело извршено од стране банде која је управо формирана ради вршења оваквих кривичних дела. Најтежи облик кривичног дела постоји ако је при извршењу кривичног дела разбојништва у било ком облику лакомислено проузрокована смрт неког лица. Предвиђено је блаже кажњавање за лакше случајеве разбојништва.

Разбојничка крађа предвиђена је у члану 252. наведеног законика. Ово дело постоји када неко лице затечено на делу крађе у намери да задржи украдену ствар употреби силу или претњу непосредном опасношћу за живот или тело неког лица.

Кривични законик *Бугарске*²⁶ у члану 198. и 199. предвиђа два кривична дела *разбојништва* (грабеж). “У члану 198. предвиђено је дело које се састоји у употреби силе или претње у намери да се прибави себи или другом противправна имовинска корист. Претња у смислу овог дела је застрашивање непосредним нападом на живот, здравље, тело или имовину другог. Теже дело предвиђено је у члану 199. Оно постоји ако је разбојништво извршено у великој мери, од стране два или више лица која су се удружила за вршење ових дела, ако је неком лицу нанета тешка или средња телесна повреда или ако је дело извршено у поврату. Најтежи облик овог разбојништва постоји ако је неком лицу нанета тешка или средња телесна повреда квалификована смрћу, или је дело извршено у стицају са убиством или покушајем убиства, или ако је извршено у особито великој мери.”

У Кривичном закону *Чешке Републике*²⁷ кривично дело разбојништва је предвиђено у групи кривичних дела против слободе и људског достојанства у члану 234. Дело има основни и два тежа, квалификована облика испољавања. Основни облик кривичног дела састоји се у одузимању туђе покретне ствари од другог лица употребом силе или претње да ће силу непосредно употребити у намери да одузме туђу ствар. Тежи облик кривичног дела разбојништва

²⁵ Rengier R. Strafrecht Besonderer teil II, 3. Auflage, Munchen, 2000. Према: Јовашевић, Д.: Кривична дела разбојничке крађе и разбојништва у теорији, пракси и упоредном праву, Безбедност, бр. 2/02, стр. 264-265.

²⁶ Наказателен кодекс, Паралакс, Софија, 1998. Према: Јовашевић, Д.: Кривична дела разбојничке крађе и разбојништва у теорији, пракси и упоредном праву, Безбедност, бр. 2/02, стр. 263.

²⁷ Васиљевић, Т.: Кривични законик Чешке, Београд 1965, стр. 144.

постоји у следећим случајевима: 1) ако је радња извршења предузета од стране организоване групе, 2) ако је услед примене силе према неком лицу овоме нанета тешка телесна повреда у било ком облику и виду испољавања и 3) ако је предузетом радњом извршења учинилац проузроковао знатну штету оштећеном лицу. Најтежи облик кривичног дела разбојништва као насилне крађе према члану 234. Кривичног законика Чешке Републике постоји ако је услед предузете радње принуђавања пасивног субјекта проузрокована његова смрт.²⁸

У кривичном законнику *Израела*²⁹ из 1977. у глави једанаестој, у групи кривичних дела која су у вези са заштитом личне својине, предвиђено је више кривичних дела разбојништва и то у чл. 402, 403 и 404. Прво кривично дело ове врсте прописано је у одредби члана 402а. Ово дело се састоји у одузимању туђе ствари од другог лица уз употребу претње према оштећеном лицу у тренутку извршења кривичног дела или непосредно после тога, у циљу присвајања и задржавања те својине. У одредби члана 402б, израелски кривични законик предвиђа тежи облик кривичног дела разбојништва. Ово дело постоји у следећим случајевима: 1) када је извршилац основног облика кривичног дела разбојништва предузео радњу извршења наоружан ватреним или хладним оружјем; 2) ако је радња извршења кривичног дела предузета у групи лица; 3) ако је непосредно пре или после извршења кривичног дела разбојништва нанета неком лицу телесна повреда у било ком облику испољавања. У члану 403. Кривичног законика Израела предвиђено је кривично дело разбојништва које постоји ако је, услед предузете радње извршења примене силе према неком лицу, истоме нанета само лака телесна повреда, у виду лаког и краткотрајног нарушавања телесног интегритета или здравља.

И коначно, у члану 404. предвиђено је кривично дело разбојништва које се јавља у два облика испољавања за која је закон прописао блаже кажњавање (дакле привилеговано кривично дело). Ово дело постоји у следећим случајевима: 1) када је учинилац имао јасну намеру да предузетом радњом извршења одузме и отуђи туђу ствар од другог лица, али му то није успело и 2) ако је радња извршења кривичног дела предузета од стране лица које је при себи носило ватрено или хладно оружје.³⁰

²⁸ Здравковић, Љ.: Докторска дисертација: Разбојништво – кривичноправни и криминалистички аспект, Правни факултет, Ниш, 2008, стр. 89.

²⁹ Laws of the state of Israel, Special volume penal law, Jerusalem 1977, стр. 67-68. Види: Здравковић, Љ.: Оп, цит, стр. 93.

³⁰ Здравковић, Љ.: Докторска дисертација: Разбојништво – кривичноправни и криминалистички аспект Оп. цит, стр. 93.

ЗАКЉУЧАК

Кривично дело разбојништва последњих година испољава сва три елемента савременог криминалитета (организованост и припадање групи насилничког и имовинског криминалитета). Ради се о кривичном делу које се према објекту заштите може систематизовати у групу имовинских кривичних дела, али према начину и средствима предузимања радње извршења у насилнички криминалитет.

Кривично дело разбојништва састоји се у одузимању туђе покретне ствари од другог лица употребом силе или претње на његов живот или тело у намери присвајања противправне имовинске користи. Сам појам кривичног дела указује на карактеристике које се огледају у: објекту радње, објекту заштите, врсти радње извршења, средствима предузимања радње.

Кривичноделоразбојништваприсутнојеусвимстранимзаконодавствима, па и у земљама које су се налазиле у саставу бивше Југославије. И друге земље предвиђају исте облике испољавања кривичног дела разбојништва као и наше законодавство. Разлике су углавном незнатне, пре свега у погледу кривичних санкција.

Друштвена опасност извршених кривичних дела разбојништва је велика и састоји се у томе да се њима нападају имовина, телесни интегритет, слобода човека као друштвеног добра у целини. Међутим, њихова друштвена опасност не огледа се само у томе. Неки облици разбојништва због своје карактеристике (број, средство, начин, време) знатно утичу на интензитет, степен и обим друштвене опасности.

У последње време посебна опасност, која овим делима даје и на тежини, јесте појављивање све већег броја малолетних лица и млађих пунолетних лица као извршилаца дела.

ЛИТЕРАТУРА:**Књиге, уџбеници, часописи**

- Алексић, Ж.; Шкулић, М.: *Криминалистика*, Правни факултет, Београд, 2009.
- Бошковић, Мићо.; Скакавац, З.: *Основи криминалистике*, Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад, 2010.
- Бошковић, Мило.: *Криминолошки лексикон*, Матица српска, Нови Сад, 1999.
- Ђурђић, В.; Јовашевић, Д.: *Кривично право посебни део*, друго измењено и допуњено издање, НОМОС, Београд, 2010.
- Васиљевић, Т.: *Кривични законик Чешке*, Београд 1965.
- Здравковић, Љ.: Докторска дисертација: *Разбојништво – кривичноправни и криминалистички аспект*, Правни факултет, Ниш, 2008.
- Здравковић, Љ.: *Кривично дело разбојништва у криминалистичкој и судској пракси*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 2008.
- Јовановић, С.; Лукић, М.: *Упоредни аспекти разбојништва и разбојничке крађе*, Ревизија за криминологију и кривично право, бр. 1/2003.
- Јовашевић, Д.: *Кривична дела разбојништва и разбојничке крађе у теорији, пракси и упоредном праву*, Безбедност, бр. 2/02.
- Јовашевић Д.: *Лексикон кривичног права*, Службени лист, Београд, 2006.
- Кнежевић, Б.; Јовановић С.: *Разбојништво и разбојничка крађа*, Темида, бр.3, 2003.
- Митровић, Г.: *Кривично право, посебни део*, ВШУП, Београд, 1999.
- Симић, И.: *Кривични закон-практична примена*, Београд, 2007.
- Стојановић, З.: *Коментар кривичног законика*, Службени гласник, Београд, 2007.

Правни прописи

- Kazneni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine RH, br. 110/97
- Кривични законик Републике Србије, Службени гласник РС, бр. 85/05.
- Кривични законик Републике Црне Горе, Службени лист РЦГ, бр. 70/03.
- Krivični zakon Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, br. 36/03.
- Кривични законик Републике Српске, Службени гласник РС, бр. 49/03.
- Кривичен законик Републике Македоније, Службени весник на Република Македонија, бр. 27/96
- Laws of the state of Israel, Special volume penal law, Jerusalem, 1977.
- Наказателен кодекс, Паралакс, Софија, 1998.
- Rengier R. Strafrecht Besonderer teil II, 3. Auflage, Munchen, 2000.
- Uradni list Republike Slovenije, št. 63/94

CRIME ROBBERY - CRIMINAL LAW AND COMPARATIVE ASPECT

CONCLUSION: The crime of robbery in recent years manifest all three elements of contemporary crime (organized and belongs to a group of violent and property crime). It is a criminal act that, according to object of protection, can be systematized in a group of property crimes, but by the ways and means of taking action of execution in group of violent crimes. The crime of robbery consists in the seizure of another's movable property using force or threats to his life and body with the intention of appropriating illegal gain. The concept of the crime points to the characteristics of which are reflected in: object of act, object of protection, the type of execution act, means of undertaking the action. The crime of robbery is present in all foreign jurisdictions, including in countries which were located within the former Yugoslavia. Other countries provide the same forms of manifestation of the crime of robbery as well as our legislation. The differences are mostly insignificant, primarily in regard to criminal sanctions. The social threat of criminal offenses of robbery is high and consists in the fact that they attack the property, physical integrity, freedom of man as a social good in general. However, its social threat is not just reflected in mentioned, some forms of robbery because of its characteristics (number, means, method, time) significantly affect the intensity, degree and extent of social danger. As a particular danger for the last period of time, by which these acts are gaining its weight, is an increasing number of minors and young adult persons that occur as the offenders. Based on the statistical data we can conclude that the crime of robbery is on the rise, as well as level of violence manifested in the execution.

KEYWORDS: crime against property, robbery, robbery theft, robber, coercion, force, threat.